

POSTANOWIENIE

Dnia 2 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

w sprawie **N. R.** ,
oskarżonego z art. 203 k.k. i in.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 2 kwietnia 2025 r.
skargi obrońcy oskarżonego
na wyrok Sądu Okręgowego w Katowicach
z dnia 22 listopada 2024 r., sygn. akt VII Ka 792/24,
uchylający wyrok Sądu Rejonowego w Tychach
z dnia 9 marca 2023 r., sygn. akt II K 1749/21, w części uniewinniającej
oskarżonego,
i w tym zakresie przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania,
na podstawie art. 539e § 2 k.p.k. *a contrario*

p o s t a n o w i ł:

- 1. oddalić skargę;**
- 2. obciążyć oskarżonego N. R. kosztami sądowymi postępowania skargowego;**
- 3. nie uwzględnić wniosku pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej K. S. o zasądzenie od oskarżonego na rzecz oskarżycielki posiłkowej kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu skargowym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Tychach z dnia 9 marca 2023 r., II K 1749/21, N. R. został uniewinniony od popełnienia czynu z art. 203 k.k. i art. 204 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. (pkt 1); czynu z art. 58 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1939, ze zm.) w zw. z art. 12 § 1 k.k. (pkt 2); czynu z art. 197 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. (pkt 3); czynu z art. 207 § 1 k.k. (pkt 4). Jednocześnie oskarżony został uznany za winnego czynu z art. 241 § 1 k.k., za który wymierzono mu karę 10 miesięcy pozbawienia wolności (pkt 5) oraz za winnego ciągu dwóch przestępstw kwalifikowanych z art. 204 § 2 k.k. i art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 204 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. oraz z art. 204 § 1 k.k., za które wymierzono mu jedną karę 2 lat pozbawienia wolności oraz jedną karę 200 stawek dziennych grzywny, po 200 zł każda (pkt 6). Kary jednostkowe pozbawienia wolności zostały połączone i jako karę łączną wymierzono oskarżonemu karę 2 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności (pkt 7). Wyrok zawierał ponadto rozstrzygnięcia w przedmiocie zaliczenia na poczet kary łącznej pozbawienia wolności okresu rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie oraz kosztów procesu (pkt. 7-10).

Po przeprowadzeniu postępowania odwoławczego, zainicjowanego apelacjami: prokuratora i pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej na niekorzyść oskarżonego (w części dotyczącej uniewinnienia) oraz obrońcy na korzyść oskarżonego (w części dotyczącej skazania), Sąd Okręgowy w Katowicach wyrokiem z dnia 24 listopada 2023 r., VI Ka 873/23, uchylił zaskarżony wyrok co do rozstrzygnięć zawartych w punktach 1, 2, 3 i 4, tj. w części uniewinniającej oskarżonego i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Tychach, zaś w pozostałej części utrzymał zaskarżony wyrok w mocy.

Skargę na ten wyrok kasatoryjny złożył obrońca oskarżonego. Po jej rozpoznaniu Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 8 maja 2024 r., IV KS 13/24, uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Katowicach do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że Sąd Okręgowy nie określił bezpośrednio powodu orzeczenia kasatoryjnego. Lektura uzasadnienia doprowadziła Sąd Najwyższy do wniosku, że była to konieczność przeprowadzenia na nowo

przewodu w całości, powiązana z koniecznością ponowienia oceny dowodów i uzupełnienia postępowania dowodowego, co nie jest wystarczającą podstawą do uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

W ponownym postępowaniu odwoławczym sprawa dotyczyła już wyłącznie czynów, od których w pierwszym postępowaniu oskarżony został uniewinniony, bowiem w części skazującej wyrok Sądu Rejonowego uprawomocnił się. Po przeprowadzeniu postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy w Katowicach wyrokiem z dnia 22 listopada 2024 r., VII Ka 792/24, uchylił zaskarżony wyrok w części uniewinniającej oskarżonego od popełnienia zarzucanych mu czynów i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Tychach do ponownego rozpoznania. Podstawą rozstrzygnięcia kasatoryjnego był art. 454 § 1 k.p.k.

Skargę na wyrok uchylający, w trybie przepisów rozdziału 55a k.p.k., wniosła adw. A. W. - obrońca oskarżonego, która zaskarżyła ten wyrok w całości i zarzuciła: „naruszenie przepisu art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. w zw. z art. 454 k.p.k. w zw. z art. 452 k.p.k. polegające na przyjęciu przez Sąd Odwoławczy, iż sama tylko możliwość innej niż dokonana przez Sąd I Instancji oceny zeznań pokrzywdzonej w ponownym postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji jest wystarczająca dla przyjęcia wystąpienia reguły *ne peius* określonej w art. 454 § 1 k.p.k. bez wskazania konkretnych uchybień w ocenie dowodów Sądowi I Instancji oraz bez wyczerpania w tym zakresie postępowania dowodowego przed Sądem Odwoławczym, co miało wpływ na treść orzeczenia, a w konsekwencji, niezasadne uchylenie wyroku Sądu I Instancji – Sądu Rejonowego w Tychach, pomimo iż nie zaistniały ku temu podstawy”. Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Katowicach do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym, obciążenie Skarbu Państwa kosztami sądowymi postępowania skargowego i zasądzenie na rzecz oskarżonego od Skarbu Państwa zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów obrony w pełnym zakresie.

Pisemne odpowiedzi na skargę wnieśli prokurator i pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej. Prokurator wniósł o oddalenie skargi, a pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej o oddalenie skargi i zasądzenie na rzecz oskarżycielki posiłkowej kosztów postępowania, w tym kosztów ustanowienia przez nią pełnomocnika z wyboru.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga okazała się niezasadna, dlatego należało ją oddalić.

W ocenie Sądu Najwyższego argumentacja Sądu Okręgowego wykazująca zaistnienie podstawy wydania wyroku kasatoryjnego z art. 454 § 1 k.p.k., jest wystarczająca dla oddalenia skargi. W świetle uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2018 r. (I KZP 10/18, OSNK 2018, z. 11, poz. 73), możliwość uchylenia wyroku uniewinniającego lub umarzającego postępowanie i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania związana z regułą *ne peius* określoną w art. 454 § 1 k.p.k. (art. 437 § 2 zd. drugie k.p.k.) zachodzi dopiero wtedy, gdy sąd odwoławczy – w wyniku usunięcia stwierdzonych uchybień stanowiących jedną z podstaw odwoławczych określonych w art. 438 pkt 1-3 k.p.k. (czyli np. po uzupełnieniu postępowania dowodowego, dokonaniu prawidłowej oceny dowodów, poczynieniu prawidłowych ustaleń faktycznych) – stwierdza, że zachodzą podstawy do wydania wyroku skazującego, czemu stoi na przeszkodzie zakaz określony w art. 454 § 1 k.p.k. Sama tylko możliwość wydania takiego wyroku w ponownym postępowaniu przed sądem pierwszej instancji jest niewystarczająca dla przyjęcia wystąpienia reguły *ne peius* określonej w art. 454 § 1 k.p.k. Jednocześnie w wypadku reguły *ne peius* z art. 454 § 1 k.p.k. kontrola skargowa obejmuje ocenę prawidłowości zastosowania tego przepisu pod kątem spełnienia warunku, zgodnie z którym sąd odwoławczy „nie może skazać oskarżonego”. Wymaga to wykazania przez ten sąd, że gdyby nie stwierdzone uchybienie, to mógłby zapaść wyrok skazujący, ale jego wydanie nie jest dopuszczalne w instancji odwoławczej z uwagi na zakaz takiego orzekania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2021 r., IV KS 21/21).

Sąd odwoławczy rzetelnie uzasadnił wydanie wyroku kasatoryjnego na podstawie art. 454 § 1 k.p.k. wskazując, że uznał ocenę dowodów dokonaną przez Sąd I instancji za błędną. Po ponownym przeprowadzeniu tejże oceny przy rozpoznawaniu apelacji, Sąd odwoławczy doszedł do wniosku o potrzebie wydawania wyroku skazującego. Jednocześnie zaznaczył, że nie znalazł podstaw, aby uzupełniać postępowanie dowodowe w instancji odwoławczej, bowiem dowody zebrano w sposób kompletny – czynnością, która pozwoliła Sądowi Okręgowemu

na wydanie wyroku kasatoryjnego było, co już wskazano, przeprowadzenie ponownej oceny dowodów, co jest zgodne ze standardem wynikającym z uchwały I KZP 10/18. W tej sytuacji uchylenie wyroku Sądu I instancji znajdowało podstawę prawną w treści art. 437 § 2 *in fine* k.p.k.

Sąd Okręgowy odwołał się przede wszystkim do oceny zeznań pokrzywdzonej. Dokonując ponownej oceny dowodów wskazał, że przeprowadzając ją, należy wziąć pod uwagę uzasadniony brak zaufania tego świadka do organów ścigania. Rozpoznając apelację prokuratora, Sąd odwoławczy powołał się na opinię psychologiczną i wynikające z niej cechy osobowości pokrzywdzonej, które poddał należytej analizie. Jednocześnie Sąd odwoławczy stwierdził, że biegły nie dostrzegł u pokrzywdzonej mechanizmów fantazjowania lub konfabulacji, jak też zmian ośrodkowego układu nerwowego i uznał, że złożone przez nią zeznania są jedynie wynikiem jej własnych spostrzeżeń i nie wynikają z sugestii osób trzecich, brak jest skłonności do wyolbrzymiania treści zdarzeń lub występowania treści urojeniowych. Sąd Okręgowy podał, że opinia psychologiczna sugeruje wpływ stanu psychicznego pokrzywdzonej na odtwarzaną przez nią chronologię zdarzeń. Jednak jednocześnie zauważył, że tę chronologię można wyprowadzić z innych dowodów, wskazując m.in. na zeznania wymienionych w uzasadnieniu wyroku świadków, których depozycje wspierają zeznania pokrzywdzonej. Sąd odwoławczy podkreślił także nieustalenie celu, dla którego pokrzywdzona miałaby bezpodstawnie pomawiać oskarżonego. Zauważył jednocześnie wielość jej zeznań, ich obszerność, nacechowanie konkretami i rzeczowość. Sąd odwoławczy uwypuklił znaczenie działań oskarżonego ingerujących w sytuację pokrzywdzonej, np. tworzenie wiadomości tekstowych, podejmowanie przez pokrzywdzoną określonych działań po to, by nie narazić się oskarżonemu lub zmniejszyć stopień tego narażenia. Z kolei rozpoznając apelację pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej, Sąd Okręgowy wykazał, że zeznania pokrzywdzonej stanowią podstawę do czynienia ustaleń faktycznych co do wszystkich przestępstw, które zarzucono oskarżonemu, uwypuklając specyfikę postępowań, których przedmiotem są przestępstwa związane z ochroną wolności seksualnej.

Tym samym Sąd odwoławczy dokonał odmiennej od Sądu I instancji oceny dowodów, dochodząc od wniosku, że zeznania pokrzywdzonej są wiarygodne, nie ma powodów do ich kwestionowania i – wespół z innymi dowodami – mogą stanowić podstawę czynienia ustaleń faktycznych odmiennych od tych, jakie poczynił Sąd I instancji, a w konsekwencji wydania wyroku skazującego.

W zarzucie skargi obrońca sugerował, że wyrok Sądu I instancji został uchylony wyłącznie z uwagi na możliwość wydania wyroku skazującego. W uzasadnieniu skargi przytoczono z kolei orzecznictwo wskazujące, że sama tylko taka możliwość jest niewystarczająca do wydania wyroku kasatoryjnego, jak również, iż tego typu rozstrzygnięcie nie może bazować wyłącznie na pojawiającej się perspektywie skazania. Uwagi te nie korespondują z treścią uzasadnienia wyroku Sądu odwoławczego, co słusznie odnotował prokurator w odpowiedzi na skargę. Sąd Okręgowy wyraźnie wypowiedział potrzebę wydania wyroku skazującego. Już na wstępie rozważań merytorycznych (k. 3573v) stwierdził, że w sprawie stanowczo powinien zapaść inny wyrok niż uniewinniający, co do każdego z zarzucanych oskarżonemu czynów. Puentując rozważania w oparciu o zarzuty apelacji prokuratora, Sąd odwoławczy bezpośrednio wskazał, że prawidłowa ocena materiału dowodowego zebranego w sprawie powinna prowadzić do wniosku, że oskarżony dopuścił się wszystkich zarzucanych mu czynów na szkodę K.S., a wydany wyrok uniewinniający jest wynikiem rażącego naruszenia art. 7 k.p.k., a w konsekwencji także błędnych ustaleń faktycznych (k. 3575v). Z kolei kończąc rozważania na temat zarzutów apelacji pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej, Sąd Okręgowy stwierdził, że wyrok uniewinniający nie mógł się ostać, bowiem dowody zebrane w sprawie, jeśli ocenić je w zgodzie z art. 7 k.p.k., wskazują na sprawstwo oskarżonego (k. 3578).

Nie można jednocześnie zapomnieć, że postępowanie skargowe nie służy temu, aby ustalać okoliczności faktyczne sprawy, czy też ponawiać kontrolę instancyjną orzeczenia, ale wyłącznie temu, aby zbadać prawidłowość wydania wyroku kasatoryjnego przez Sąd odwoławczy. Z uwagi na prawne uwarunkowania skargi z rozdziału 55a k.p.k. Sąd Najwyższy nie jest uprawniony do oceny prawidłowości kontroli odwoławczej, tak jak czyni to na potrzeby kasacji. Zakres rozpoznania sprawy w postępowaniu skargowym jest bowiem bardzo ograniczony.

Postępowanie to ma na celu jedynie stwierdzenie, czy uchylając wyrok sądu pierwszej instancji i przekazując sprawę do ponownego rozpoznania, sąd odwoławczy kierował się podstawami wydania wyroku kasatoryjnego wskazanymi w art. 539a § 3 k.p.k. oraz czy takie rozstrzygnięcie było w konkretnej sprawie konieczne (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 czerwca 2021 r., III KS 1/21; z dnia 31 maja 2021 r., V KS 13/21).

Podsumowując, kontrola skargowa doprowadziła Sąd Najwyższy do wniosku, że Sąd Okręgowy orzekając w tej sprawie nie naruszył art. 437 § 2 *in fine* k.p.k., a uchylenie zaskarżonego wyroku miało miejsce z poszanowaniem reguł koniecznych do takiego rozstrzygnięcia, w związku z treścią art. 454 § 1 k.p.k.

Wobec nieuwzględnienia skargi obrońcy oskarżonego za bezprzedmiotowy należało uznać jej wniosek dotyczący kosztów postępowania skargowego. W razie oddalenia skargi uiszczona opłata od skargi nie podlega zwrotowi. Z kolei zawarty w odpowiedzi na skargę wniosek pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej o zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów ustanowienia pełnomocnika z wyboru, jest przedwczesny. Jak słusznie podkreśla się w orzecznictwie, postępowanie skargowe nie jest postępowaniem kończącym postępowanie karne, skoro przesądza ono jedynie na jakim etapie to postępowanie karne będzie się dalej toczyło. Z tego powodu w orzeczeniu w przedmiocie skargi Sąd Najwyższy nie powinien orzekać co do kosztów zastępstwa procesowego (pełnomocnika z wyboru), który reprezentuje przeciw oskarżycielkę posiłkową w toku całego postępowania. Koszty te powinny być rozliczone w orzeczeniu kończącym postępowanie karne, zgodnie z przepisem art. 626 § 1 k.p.k. (tak, słusznie: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2024 r., I KS 36/24; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2024 r., IV KS 13/24; zob. także D. Świecki, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX/el 2025, t. 38-40 do art. 539a).

Mając na uwadze powyższe, należało orzec jak w części dyspozytywnej postanowienia.

[JJ.]

[a.]